

Odôvodnenie:

I.

Skutkový stav a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. mája 2020 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 24 CoP 84/2019-1107 z 19. marca 2020 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je matkou dvoch maloletých dcér, s otcom ktorých nežije v spoločnej domácnosti. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zároveň uviedla, že od roku 2004 žila s manželom v Nemecku, kde sa im aj narodili obe dcéry. V roku 2015 prišiel manžel o zamestnanie a rozhodol sa pre návrat na Slovensko podľa slov sťažovateľky bez ohľadu na jej postoj. Sťažovateľka uvádza, že najskôr z Nemecka odišiel manžel sám a až neskôr pod tlakom, že sťažovateľke vypršal nájom, a pre nedostatok financií sa aj ona s deťmi vrátila k matke do Nového Mesta nad Váhom. Prestťahovanie sa na Slovensko nikdy nepovažovala za okolnosť, ktorá by bola v najlepšom záujme maloletých dcér, a preto sa v júni 2016 vrátila spolu s nimi do Nemecka. Otec podal na Centre pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže žiadosť o návrat detí. Vydávacie konanie bolo právoplatným rozhodnutím ukončené tak, že matka mala povinnosť priviesť deti na Slovensko. Približne po týždni od návratu (február 2017) na Slovensko sťažovateľka odovzdala deti otcovi a vrátila sa z dôvodu „*nutnosti riešiť povinnosti*“ do Nemecka. Otec maloletých detí sa počas jej pobytu v Nemecku bez jej súhlasu odsťahoval do Popradu a bránil jej v kontakte s dcérami (zasahoval do Skype rozhovorov, bránil v osobnom kontakte). Sťažovateľka sa domáhala kontaktu s maloletými dcérami návrhmi na vydanie

neodkladných opatrení, pričom ako uviedla, celkom boli vydané štyri neodkladné opatrenia. Sťažovateľka sa definitívne z Nemecka vrátila do Nového Mesta nad Váhom v auguste 2018, no napriek tomu, že otcovi neboli maloleté dcéry žiadnym rozhodnutím zverené do jeho osobnej starostlivosti, odmietol ich dať sťažovateľke a kontakt jej umožňoval len každý druhý víkend. Pri odovzdávaní detí sa vyskytovali problémy, keďže dcéry nechceli ísť spať k otcovi, pričom ona sama ich podľa vlastných slov mala upokojsvať s prísľubom zmeny situácie.

3. Otec maloletých podal 29. júna 2016 na Okresnom súde Nové Mesto nad Váhom návrh na úpravu práv a povinností k maloletým, ktorým žiadal ich zverenie do osobnej starostlivosti. Sťažovateľka 17. marca 2017 podala vzájomný návrh a tiež žiadala zverenie maloletých do osobnej starostlivosti. Po zmene bydliska detí bola prenesená príslušnosť na Okresný súd Poprad (ďalej len „okresný súd“), ktorý rozhodol rozsudkom sp. zn. 15 P 89/2017 z 12. decembra 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) tak, že maloleté dcéry boli zverené do osobnej starostlivosti matky, otca zaviazal prispievať na ich výživu sumami 150 € a 120 €, návrh otca na zverenie do jeho osobnej starostlivosti zamietol. Okresný súd o styku otca s maloletými dcérami nerozhodol, keďže z výpovedí účastníkov vyplynulo, že na tomto sa vedia dohodnúť.

4. O odvolaní otca proti rozsudku okresného súdu rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného súdu zmenil a maloleté dcéry zveril do osobnej starostlivosti otca, pričom obaja rodičia sú oprávnení deti zastupovať a spravovať ich majetok, určil vyživovaciu povinnosť matky k deťom a upravil styk matky s deťmi na každý párny kalendárny týždeň od piatku 21.00 h do nedele 21.00 h, upravil podmienky odovzdávania detí a podmienky internetovej komunikácie Skype na pondelok a stredu od 19.00 h do 19.30 h bez prítomnosti otca.

5. Sťažovateľka vytýka napadnutému rozsudku krajského súdu vnútorné rozpory, pokiaľ na jednej strane krajský súd uznal, že doterajší styk má negatívny dopad na psychiku detí z dôvodu absencie matky, avšak na druhej strane úprava styku detí s matkou ostala prakticky v rovnakom rozsahu. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti tiež argumentovala:

„... Krajský súd v Prešove nijako nezdôvodnil, prečo sa odchyľil od právnych záverov Okresného súdu v Poprade, ako aj prečo sa odchyľil od odborných záverov znalcov...“
Sťažovateľka tiež krajskému súdu vytýkala, že nebral do úvahy vyjadrenia maloletých prednesené pred pracovníkom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a že nedostatočne vyhodnotil záujem maloletých. Porušenie práv sťažovateľka vnímala v nedostatočnej odôvodnenosti a ústavnej neudržateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu.

6. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej ústavnej sťažnosti rozhodol nálezom takto: „1) Základné právo... podľa čl. 46 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa článku 6 Dohovoru... a základné právo... podľa čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy... a právo podľa čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny... rozsudkom Krajského súdu v Prešove, č. k. 24CoP/84/2019, zo dňa 19.3.2020, porušené bolo.

2) Rozsudok... sa zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

3) Krajský súd v Prešove je povinný nahradiť... trovy právneho zastúpenia...“

II.

Relevantná právna úprava

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

9. Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

10. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

11. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

12. Podľa čl. 32 ods. 1 listiny rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Osobitná ochrana detí a mladistvých je zaručená.

Podľa čl. 32 ods. 4 listiny starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti ich vôli iba rozhodnutím súdu na základe zákona.

13. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

14. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

15. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

Ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a samotné posúdenie vecí ústavným súdom

16. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky o porušení označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorým bolo zmenené rozhodnutie okresného súdu v konaní o úprave rodičovských práv a povinností, avšak bez dostatočného odôvodnenia vedúceho k zmene rozhodnutia a súčasne nedostatočného vyhodnotenia záujmu maloletých zo strany krajského súdu.

17. Ústavnú sťažnosť je potrebné odmietnuť z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa

namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 88/07, III. ÚS 155/09, II. ÚS 66/2011, IV. ÚS 473/2012, III. ÚS 288/2016).

18. Ústavný súd považuje v kontexte podanej ústavnej sťažnosti v prvom rade za potrebné poukázať na svoje ústavné postavenie, z ktorého vyplýva, že vo veciach, ktoré patria do právomoci všeobecných súdov, nie je alternatívnou alebo mimoriadnou opravnou inštitúciou. Ústavný súd preto v súlade so svojou doterajšou judikatúrou uvádza, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred ním bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 80/05, III. ÚS 122/2010, II. ÚS 289/2019).

19. Vzhľadom na vymedzený rozsah možných zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov ústavný súd posúdi, či rozsudok krajského súdu je ústavne udržateľný, t. j. či nevykazuje znaky svojvôle, arbitrárnosti, či je náležite odôvodnený a či výklad práva všeobecným súdom nie je taký, že popiera účel a zmysel príslušných zákonných noriem (m. m. I. ÚS 23/2010, III. ÚS 610/2016).

20. Vzhľadom na svoje ústavné postavenie a funkcie v zásade nemôže preskúmavať správnosť hodnotenia dôkazov a rovnako nemôže skúmať, či všeobecné súdy správne právne vyhodnotili zistený stav. Z ústavného princípu nezávislosti súdov (čl. 141 ods. 1 ústavy) totiž vyplýva aj zásada voľného hodnotenia dôkazov (§ 191 Civilného sporového poriadku), a preto ak všeobecné súdy pri svojom rozhodovaní postupujú podľa označeného zákonného ustanovenia, nespadá do právomoci ústavného súdu opätovne posudzovať hodnotenie nimi vykonaných dôkazov.

21. Ústavný súd citlivo vníma závažnosť situácie sťažovateľky a predovšetkým jej maloletých dcér, no z postavenia ústavného súdu mu neprislúchalo posudzovať, či návrhu sťažovateľky na zverenie maloletých detí malo alebo nemalo byť vyhovené. Ústavný súd však musel zaujať stanovisko k tomu, či rozhodnutie o ňom spĺňalo požiadavku ústavnosti spočívajúcu predovšetkým v ústavne konformnom výklade dotknutej právnej úpravy a tiež požiadavku náležitého odôvodnenia prijatých záverov.

22. Ústavný súd považuje za potrebné poukázať na časť odôvodnenia napadnutého rozsudku, ktorým krajský súd po preskúmaní rozsudku okresného súdu, ako aj po vykonaní pojednávania v rámci odvolacieho konania odôvodnil zmenu v otázke zverenia maloletých do osobnej starostlivosti otca. V tejto súvislosti krajský súd uviedol: „... *deti od februára 2017 žijú s otcom... Odvolací súd vysoko oceňuje krok (matky, pozn.), ktorý urobila, aby mala možnosť byť v čo najbližšom kontakte so svojimi dcérami, ktoré ju nesporne veľmi potrebujú. Na druhej strane je potrebné prihliadnuť na stabilitu vzťahov, ktoré mal. deťom vytvoril ich otec po tom, ako mu boli odovzdané matkou. Deti sa tri roky nachádzajú vo výchovnom prostredí otca, ktorý im vytvoril všetky podmienky pre ich zdravý vývin a zabezpečuje ich potreby, záujmy a plnenie školských povinností na vysokej úrovni... Zvažujúc všetky relevantné kritériá záujmu mal. detí sa však odvolací súd priklonil k názoru, že vzhľadom k potrebe zachovania stability výchovného prostredia je v súčasnosti namieste zverenie mal. detí do starostlivosti otca... V prípade ak by sa matka rozhodla presťahovať sa bližšie súčasnému miestu pobytu detí, bola by táto situácia považovaná za zmenu pomerov a do úvahy by prichádzalo nariadenie striedavej starostlivosti.*“

Krajský súd sa v rámci pojednávania snažil dosiahnuť rodičovskú dohodu, pretože podľa vyjadrení rodičov, samotných maloletých aj pracovníka úradu práce, sociálnych vecí a rodiny najlepším riešením by bolo nariadenie striedavej starostlivosti, keďže deti majú vybudovaný silný vzťah s oboma rodičmi a zároveň obaja rodičia sú schopní na rovnakej úrovni poskytnúť potrebnú starostlivosť maloletým. Jedinou prekážkou nariadeniu striedavej starostlivosti je vzdialenosť bydlísk (Nové Mesto nad Váhom – Poprad), čo predstavuje významnú prekážku vo vzťahu k povinnej školskej dochádzke.

23. Vo vzťahu k znaleckým posudkom krajský súd v bode 18 odôvodnenia napadnutého rozsudku uviedol: „... závery znaleckých posudkov, ktoré zhodne konštatujú, že matka deťom veľmi chýba a absencia matky v ich živote sa veľmi negatívne prejavuje na ich psychike. Z vykonaného dokazovania je zrejмый prítomný konflikt rodičov, ktorý sa prejavuje pri styku detí s matkou...“

24. Po preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd svoje rozhodnutie, i keď v niektorých častiach stručne (vo vzťahu k znaleckým posudkom), náležite odôvodnil. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol a náležite ozrejmil dôvody, pre ktoré napadnuté rozhodnutie okresného súdu zmenil, a preto po preskúmaní ústavnou sťažnosťou napadnutého rozsudku krajského súdu ústavný súd konštatuje, že napadnutý rozsudok krajského súdu jasne a zrozumiteľne podáva výklad použitého právneho predpisu (najmä § 24 ods. 4 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a vyplývajú z neho dôvody, pre ktoré rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu zmenil.

25. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad krajského súdu takéto nedostatky nevykazuje, a preto ústavný súd konštatuje, že nezistil dôvod, ktorý by signalizoval možnosť po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie vysloviť, že ním došlo k porušeniu sťažovateľkou označených práv.

26. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti ústavný súd nezistil pochybenia takej relevancie, ktoré by mohli mať za následok neakceptovateľnosť napadnutého rozsudku krajského súdu z ústavného hľadiska. Ústavnou sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu je vnútorne logický, nie je prejavom aplikačnej a interpretačnej svojvôle konajúceho krajského súdu, nie je arbitrárny a v dostatočnom rozsahu dáva odpoveď na to, ako a prečo došlo zo strany krajského súdu k zmene rozsudku okresného súdu. Z napadnutého rozsudku krajského súdu podľa názoru ústavného súdu nevyplýva ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

27. Už iba na záver si ústavný súd dovoľuje poznamenať, že krajský súd vyhodnotil tri roky trvajúci pobyt u otca ako vhodný pre maloleté deti, konštatoval, že otec im vytvoril a stále vytvára veľmi dobré podmienky pre vývoj a vývin. Zároveň tento pobyt vyhodnotil tak, že je v najlepšom záujme oboch detí nevytrhávať ich opäť z prostredia, v ktorom si za tri roky vybudovali väzby. Zrejme by k psychickej stabilite detí (zdôrazňujúc, že obaja rodičia sú rovnako schopní poskytovať starostlivosť) ďalšie sťahovanie neprispelo (Nemecko – Nové Mesto nad Váhom, Nové Mesto nad Váhom – Nemecko, Nemecko – Poprad). Naopak, deťom prospeje, ak rodičia vzájomné konflikty potlačia a uznajú rovnocennú rolu oboch rodičov v živote spoločných detí.

28. Keďže ústavný súd vzhľadom na uvedené nezistil žiadnu možnosť porušenia sťažovateľkou označených práv, odmietol ústavnú sťažnosť z dôvodu podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu